

Natuurlabo Tram
Plattelandscentrum Paddenbroek
Inrichting van oude tram tot Ranger-plekje

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	Situering en werking Plattelandscentrum Paddenbroek.....	3
1.2	Integratie tram in omgeving	4
2.	Tram	5
2.1	Tram-ID	5
2.2	Technische aspecten	5
2.3	Reeds ondernomen acties	6
2.4	Inrichting educatieve tram	6
3.	Educatieve inrichting natuurlabo.....	10

1. Inleiding

Sinds 2016 zijn er contacten tussen het Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, Plattelandscentrum Gooik, gemeente Gooik en WWF-Vlaanderen.

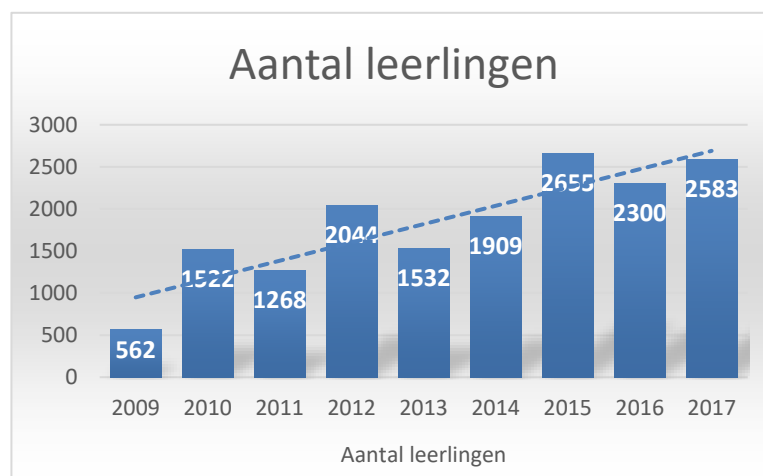
WWF wilt het Plattelandscentrum Paddenbroek op projectmatige wijze ondersteunen. Hierdoor ontstond het idee om een ruimte in het Plattelandscentrum in te richten tot natuurlabo. In 2017 deed de kans zich voor om een oude tram aan te kopen. Zo ontstond het idee om de tram om te vormen tot natuurlabo, zodat het als meerwaarde kan dienen bij de educatieve schoolbezoeken, gezinnen en jeugdbewegingen, evenals een bijkomend plekje voor de WWF-Rangers.

Er werd een tram-werkgroep opgestart. Hieronder volgt meer toelichting tot het project.

1.1 Situering en werking Plattelandscentrum Paddenbroek

Sinds 2009 heeft vzw Paddenbroek een educatief aanbod uitgewerkt voor het kleuter –en basisonderwijs, evenals buitengewoon basisonderwijs. Het educatief aanbod wordt digitaal naar de scholen in de regio gestuurd. Jaarlijks reserveren heel wat scholen uit het Pajottenland en de ruimere regio een educatief pakket.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het aantal leerlingen sinds de educatieve werking op Paddenbroek. Sinds 2009 is er een groei van het aantal kinderen die Paddenbroek en de natuur ontdekken via een educatief pakket. Ook in 2018 kwamen we aan een mooi totaal van 2531 schoolkinderen dat we bereikten.

Jeugdvereniging JNM Pajottenland heeft ook zijn lokaal in Plattelandscentrum Paddenbroek en tal van activiteiten gaan door op het domein.

Naast de NME-werking, georganiseerd vanuit het Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, is er ook een werking rond duurzame energie. Deze pijler wordt door vzw Pajopower opgenomen.

Plattelandscentrum Paddenbroek is eigendom van gemeente Gooik. Sinds september 2018 wordt het gebouw gerenoveerd. Na de renovatie zal er een betere accommodatie zijn, waardoor pijlers toerisme en landbouw verder kunnen uitgewerkt worden. Er zal o.a. een wandelcafé in ondergebracht worden, zodat wandelaars en fietsers hun weg vinden naar Paddenbroek en vandaaruit kunnen vertrekken. Dit zal met zich meebrengen dat het Plattelandscentrum Paddenbroek ook in het weekend zal open zijn.

1.2 Integratie tram in omgeving

Een tram als object voor natuurlabo is een doordachte keuze. Naast het domein van Plattelandscentrum Paddenbroek loopt de oude tramweg. Van 1906 tot 1966 reed de boerentram hierlangs naar Halle en Brussel. Ter hoogte van hoeve Paddenbroek was er een halte. Hier werd het fruit uit de hoogstamboomgaard op de tram naar de vroegmarkt in Brussel gezet. Hoeve Paddenbroek was namelijk een fruitboerderij.

Momenteel is de oude tramweg omgevormd tot wandel -en fietsweg. Hierlangs kan je op een veilige manier naar het natuurgebied Kesterheide wandelen of fietsen.

Natuurgebied Kesterheide is een Natura 2000-gebied dat deels in eigendom is en beheerd wordt door Natuurpunt. Het is tevens het hoogste punt en één van de oudste nederzettingen in de omgeving. Het landschap herbergt heel wat geschiedenis en opmerkelijke fauna en flora.

In 2017 deed de kans zich voor om een oude tramwagon van De Lijn aan te kopen. Er werd een werkgroep opgestart, waarbij volgende actoren betrokken worden:

- Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei
- Gemeente Gooik
- Heemkundige Kring Gooik
- WWF

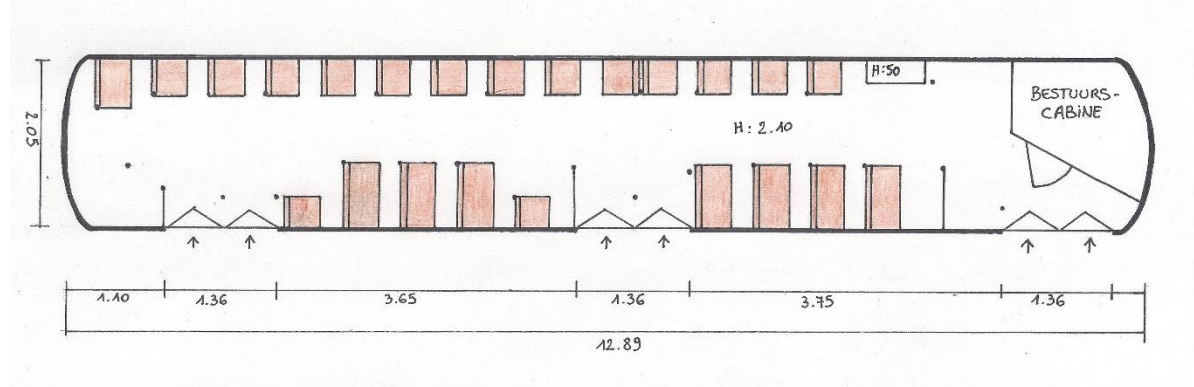
Deze werkgroep kwam ondertussen al een aantal keren samen. Ook werd er een werkbezoek georganiseerd naar Natuurcentrum Beysbroek in Brugge en strandlabo in het jeugdherberg in Oostende om ideeën rond de inrichting op te doen.

In najaar 2018 werd er een brainstorm-moment georganiseerd met de Paddenbroek-gidsen en de Natuurgidsen ZW-Brabant. In hoofdstuk 3 wordt hier dieper op ingegaan.

2. Tram

2.1 Tram-ID

De tram dateert uit 1960 à 1963. Hij staat momenteel gestald in de stelplaats Hoboken van De Lijn. De tram bestaat uit 30 zitplaatsen en ongeveer 79 staanplaatsen. Hij is ongeveer 13m lang en 2m breed (binnenmaten). De hoogte van de tram binnen is 2m10.

2.2 Technische aspecten

De elektronica is uit de tram verwijderd, waardoor er geen spanning meer op de deuren staat. De deuren kunnen dus open -en dichtgetrokken worden. Hierdoor dient dus een systeem worden gezocht om de tram op een veilige manier kunnen af te sluiten.

Aangezien de batterijen verwijderd zijn, is er op de plaatsen opbergruimte aanwezig. De stoelen bestaan uit simili-leder en zijn nog in goede staat.

De buitenkant is volledig bestickerd. Deze stickers zijn makkelijk verwijderbaar. Aangeraden wordt om de tram nadien opnieuw te bestickeren.

Onder de stickers zijn op verschillende plaatsen duidelijk carrosserie-problemen (roest, ...) zichtbaar. Aangeraden wordt om deze plaatsen duurzaam te repareren, aangezien de tram buiten zal staan.

De ontbrekende onderdelen (koplampen, drukknoppen bel, etc.) kunnen door De Lijn voorzien worden, zodat de tram in authentieke staat kan hersteld worden.

Hieronder volgende enkele foto's van de huidige staat van de tram.

2.3 Reeds ondernomen acties

Voor de plaatsing van de tram op het domein van Plattelandscentrum Paddenbroek heeft de gemeente Gooik al enkele acties ondergaan. Zo zijn er reeds rails aangekocht zodat de tram bij levering meteen op rails kan gezet worden.

Ook is er een vergunning aangevraagd en vergund om de tram te mogen plaatsen.

Wanneer bij de verbouwing de beton wordt gestort, zal de fundering voor de tram meteen ook gestort afvoer) naar de tram voorzien.

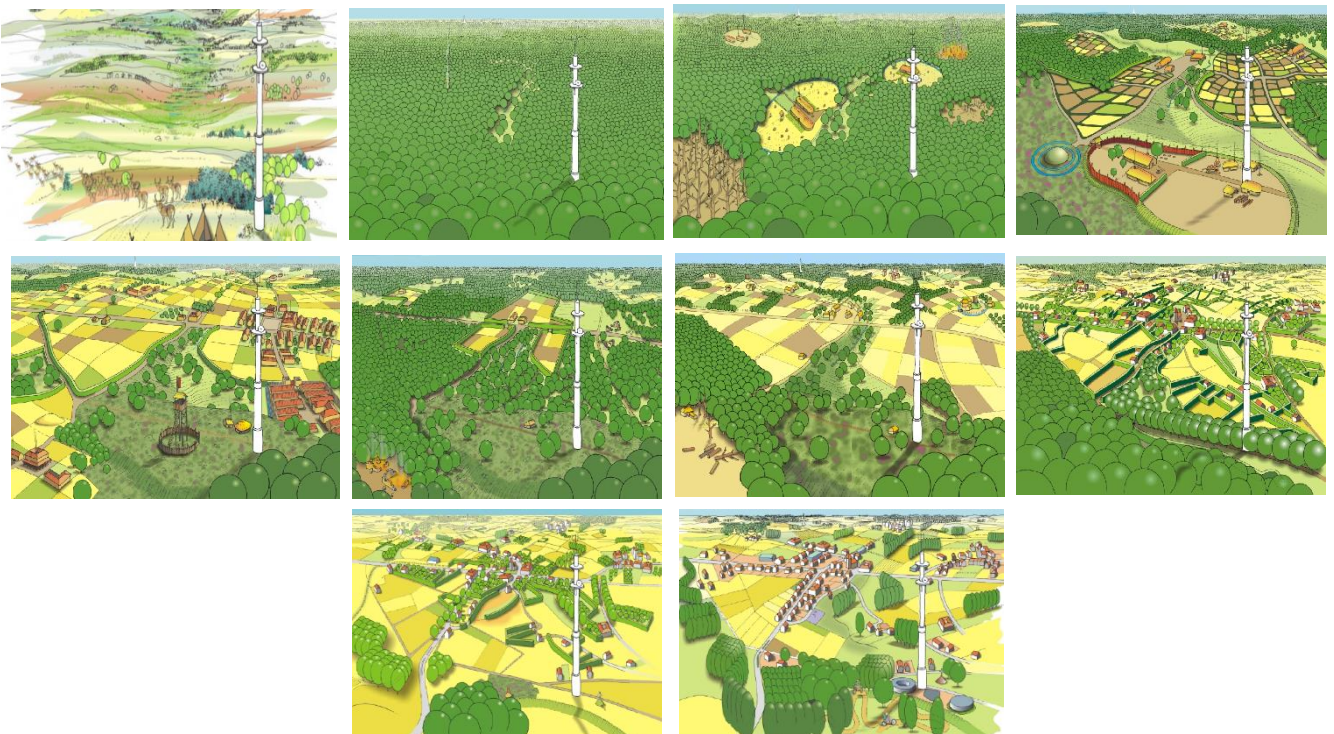
Er werden reeds offertes opgevraagd voor het transport van de tram van Hoboken naar Gooik te regelen. Dit kan pas plaatsvinden als de betonplaat en de rails zijn geplaatst. Waarschijnlijk zal dit in voorjaar 2019 plaatsvinden.

Voor de carrosserie-werken is er contact geweest met een technische school in de regio die hieraan willen meewerken. Dit contact wordt begin 2019 opnieuw opgenomen.

2.4 Inrichting educatieve tram

De werkgroep kwam verschillende keren samen en daaruit kwam de idee om ook de buitenkanten op een educatieve manier te gebruiken. De medewerker van De Lijn raadde aan om samen te werken met de bestickeringsfirma van De Lijn. Deze hebben de juiste maten van de tram in hun computersysteem, waardoor de bestickering op een goede, snellere en professionele manier zal uitgevoerd worden.

- Buitenkant rechts (deurzijde)
Aan deze buitenkant van de tram willen we de evolutie van het landschap weergeven. In een eerder project werd er al werk gemaakt om dit visueel duidelijk te maken adhv tekeningen. Deze tekeningen gaan terug tot aan de ijstijden. Op basis van vondsten en oude kaarten/foto's/tekeningen/teksten werden deze tekeningen opgemaakt. Hieronder staan ze in volgorde.

- Buitenkant links (raamzijde)
Op deze zijde van de tram wordt de evolutie van de tram voorgesteld: van boerentram tot nu tot de toekomst. De realisatie van deze zijde zal Heemkundige Kring Gooik op zich nemen. Zij hebben al heel wat documentatie en foto's van de boerentram.

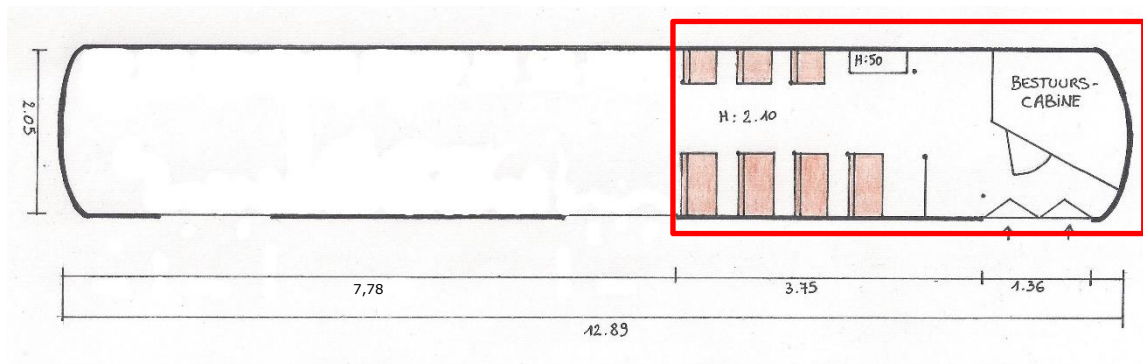

DE LIJN WILT SNELTRAMS LATEN RIJDEN OP LIJN LEERBEEK-EIZERINGEN
Tegen 2020 weer trams in Pajottenland

22 februari 2011 om 05:00 uur | Ingrid Depraetere

Als het van De Lijn afhangt, komt er tegen 2020, behalve de aangekondigde tramlijn Ninove-Brussel, ook een tramlijn Leerbeek-Eizeringen.

- Binnen compartiment 1

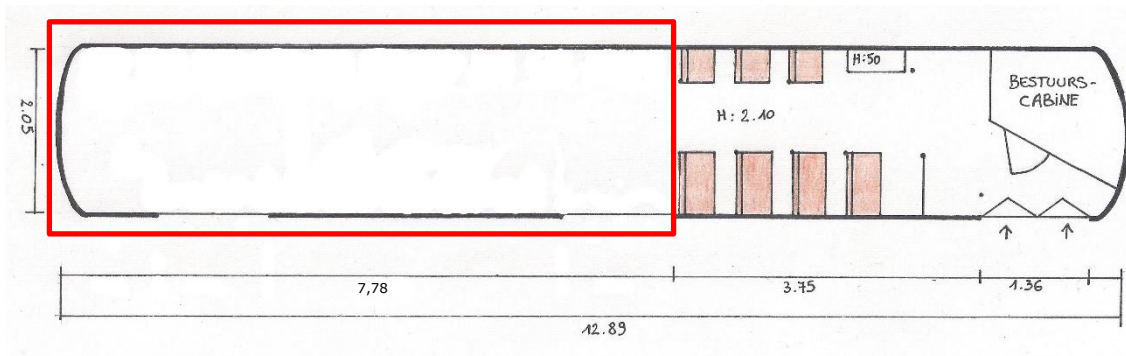
Het eerste deel van de tram zou behouden blijven en wordt gerestaureerd. De ontbrekende authentieke onderdelen zoals drukknoppen van de bel, spiegel etc zouden met hulp van De Lijn opnieuw geplaatst worden.

In dit deel kunnen de bezoekers naar filmpjes en foto's kijken over de boerentram en het landschap.

Voor dit onderdeel te verwezenlijken zal er samengewerkt worden met de Heemkundige Kring Gooik. Zij zijn reeds in het bezit van heel wat foto's en filmpjes.

Het apparaat voor de projectie moet uitneembaar zijn, aangezien de tram onbewaakt zal staan.

- Binnen compartiment 2

De overige ca. 8m van de tram wordt volledig leeg gemaakt. Alle stoelen zijn erin bevestigd met moeren, dus makkelijk verwijderbaar. Hiermee komt een ruimte van 16m² vrij om in te richten als natuurlabo.

Hierin worden de kleine landschapselementen, waaruit het landschap is opgebouwd, uitgelicht. De rode draad doorheen het verhaal zijn de koesterburen van provincie Vlaams-Brabant.

Het doel: De bezoekers (kinderen, gezinnen, WWF-Rangers) op een interactieve, speelse manier kennis laten maken met landschapselementen en hun bewoners.

Om ideeën op te doen heeft de werkgroep een bezoek gebracht aan Natuurcentrum Beysbroek en het strandlabo in jeugdherberg in Oostende. Ook werd er contact opgenomen met NEC De Helix in Grimminge. Verder werden er ook ideeën opgedaan bij natuurcentra in Nederland adhv foto's op het internet.

Natuurcentrum Beysbroek (CCD Expo)

Strandlabo jeugherberg Oostende (CCD Expo)

NEC De Helix Grimminge (Studio Chokli)

Biesboschcentrum (Bos & Bos)

Natuurcentrum Slabroek (Bos & Bos)

Bovenstaande ideeën hebben de aanzet gegeven om het natuurlabo vorm te geven. In volgend hoofdstuk wordt het resultaat van de brainstorm met de Paddenbroekgidsen uitvoerig besproken.

3. Educatieve inrichting natuurlabo

Uit de brainstorm met de Paddenbroekgidsen kwamen volgende ideeën om het 2^e compartiment in te richten.

- Thema: koesterburen in hun leefgebied
- Doelgroep: kinderen, gezinnen, WWF-rangers
- Rode draad: de eikelmuis (brengt een bezoek aan al zijn vrienden en vijanden die in de tram te vinden zijn)

Tussen het authentieke deel van de tram (compartiment 1) en het natuurlabo (compartiment 2) is een wand, waaruit een slingertunnel vertrekt. Voor volwassenen is er een deur voorzien.

De kinderen krijgen een eikelmuis-masker en een staart, waardoor ze een eikelmuisje worden. De kinderen kruipen in groepjes van ongeveer 4 kinderen door de slingertunnel. Deze is ingericht als een route van de eikelmuis in het halfduister langs een boomgaard (leefgebied van de eikelmuis).

Zo komen ze in het natuurlabo terecht. Het natuurlabo is eigenlijk een landschap waarin ze terecht komen. Het plafond is de lucht, het grondvlak is gras, grond. De wanden van de tram is een aaneenschakeling van kleine landschapselementen. Bij elk landschapselement kunnen ze iets opsteken over het landschapselement en over een bepaald diertje (koesterbuur).

Bij grote groepen kan de ene helft naar de tramfilmpjes kijken (ev. gegidst), terwijl de anderen het natuurlabo ontdekken. Nadien kan er gewisseld worden.

In hun ontdekking doorheen het landschap komen de groepjes eikelmuisen volgende landschapselementen en hun bewoners tegen:

- **Bos** met als koesterbuur *Vliegend hert*
In het bos staan enkele voel dozen met een gordijntje voor. In één van de dozen zit er schors met een namaak-vliegend hert op. De andere voel dozen hebben ook een link met het bos. Pas als ze geraden hebben wat erin zit, mogen ze achter het gordijntje kijken.
Leuke weetjes worden in korte, samenvattende zinnestjes in het bos weergegeven.
- **Houtkant** met als koesterbuur *Geelgors*
En
- **Akker** met als koesterbuur *Kievit*
De problematieken nestgelegenheid, vijanden, winter -en zomervoedsel komen adhv korte tekstjes en duidelijke foto's aan bod. Daarnaast komen de vogelgeluiden aan bod.
Er hangen nestkastjes. Bij het openen van een kastje zien ze een afbeelding en speelt er een (vogel)geluid. Ze moeten proberen het geluid van de geelgors te koppelen aan de afbeelding van de vogel. Maar ook de symfonie van Beethoven en het reclamegeluidje van Rodania moeten ze kunnen koppelen aan de geelgors.
Het geluid van de kievit is ook zo herkenbaar dat het uit andere vogelgeluiden kan gehaald worden.
- **Haag** met als koesterbuur *Sleedoornpage*
In de afgebeelde haag is duidelijk een sleedoorn getoond. In de oksels van de plant zijn mini-eitjes van de sleedoornpage afgebeeld. Met een loep moeten de kinderen op zoek gaan naar sleedoornpage-eitjes. In kijkdoosjes kunnen de verschillende stadia van de sleedoornpage te zien zijn.

Naast de haag komt:

- **Bloemenweide** met als koesterbuur **Bruin Blauwtje**

In de afgebeelde bloemenweide kunnen zowel vlinders, poppen als eitjes afgebeeld staan. Niet enkel het bruin blauwtje zou hierin aan bod komen. Ook andere vlinders zoals zanddoogje, koolwitje, oranjetipje, atalanta, dagpauwoog, ...

De opdracht is: zoek de 10 vlinders, 7 poppen, 5 eitjes. De vlinders moeten zowel vliegend als rustend (met gesloten vleugels) weergegeven worden.

Tussen de haag en de bloemenweide kan er een tafeltje met enkele krukjes geplaatst worden, waaraan de kinderen in een binoculair delen van een vlinder, een eitje, een pop kunnen bestuderen.

- **Knotboom** met als koesterbuur **Steenuil**

De knotwilg kan op een manier gemaakt worden dat de schors voelbaar is en een stukje uitsteekt. De kinderen moeten raden welk dier in de knotwilg woont. In de stam zijn verschillende deurtjes met erachter telkens een ander voorwerp of afbeelding: het voedsel, eitjes, braakbal, vogelring, veer, het geluid. De kinderen doen de deurtjes van onder naar boven open. Adhv de voorwerpen kunnen ze raden welk dier er woont. Dat ontdekken ze dan achter het laatste deurtje.

In de takken van de boom komen er foto's en korte uitleg over de knotboom: Waarom knotten? Hoe vaak? Wat kan je doen met het hout?

Eventueel kan hier ook een tafeltje met krukjes staan om een braakbal te pluizen.

- **Poel** met als koesterbuur **Kamsalamander**

Hier staat een kleine aquarium die kan gevuld worden met poelwater (dit moet dan vlak voor het bezoek gevuld worden). Hier kunnen volgende proefjes uitgevoerd worden:

- helderheid van poelwater testen door te kijken en vergelijken (refereren met vervuild water)
- zuurtegraad van het water bepalen adhv lakmoestest
- water en /of kleine organismen bekijken onder binoculair

Ook hier staat dan best een tafeltje met krukjes

Achterin de tram kunnen volgende onderdelen geplaatst worden:

- Ofwel een elektro-spel waarin een samenvatting zit verwerkt van de verschillende opdrachten, weetjes, ...
- Ofwel een tafel met binocularen om veldonderzoek te doen met eventueel groot scherm, zodat het diertje/plantje onder binoculair kan geprojecteerd worden.

Volgende opmerkingen kwamen nog naar boven:

- In sommige ramen kijkgaten laten met zicht op het bepaalde landschapselement. De omgeving rond de tram moet heraangelegd worden, waardoor hier wel rekening mee kan gehouden worden.
- 2 deuren in de tram voorzien die effectief kunnen gebruikt worden. Best voor -en achteraan, naar de veiligheid toe.

Dit zijn in grote lijnen hoe het natuurlabo zou ingericht worden. Begin 2019 wordt dit verder uitgewerkt. Ook zullen er offertes opgevraagd worden bij firma's om de inrichting te verwezenlijken. Hiervoor zal de werkgroep regelmatig samenkomen.

Oude Pastorie • Donkerstraat 21 • 1750 Gaasbeek
info@pajot-zenne.be • www.pajot-zenne.be
Tel 02 452 60 45 • Fax 02 460 07 01